

ЕКОНОМСКА ДИПЛОМАТИЈА У ПРОЦЕСУ ПОЗИЦИОНИРАЊА СРБИЈЕ У ИНТЕГРАЦИОНИМ ПРОЦЕСИМА

ECONOMIC DIPLOMACY IN THE PROCESS OF POSITIONING IN SERBIAN INTEGRATION PROCESSES

Перо Петровић

Институт за међународну политику и привреду, Београд, Србија
e-mail: pera@diplomacy.bg.ac.rs

Кристијан Ристић

Универзитет Унион „Никола Тесла“, Пословни и правни факултет, Београд, Србија
kristijanristic.fpim@yahoo.com

***Абстракт:** Процес глобализације и нарастајуће интернационализације привредног живота, посебно интезиван крајем прошлог и почетком овог века, довели су до радикалних промена у структури и примени дипломатије сваке земље. У први план, уместо традиционалних политичких приоритета избили су економски односно пословни приоритети. Економија (у комбинацији са геополитиком) је постала основ међународних односа. Најразвијеније земље, које своју моћ темеље на економској супериорности, војној надмоћи и надмоћи у домену производње, своје спољнополитичке приоритете све више пребацују и везују за економску сферу, настојећи да своје интересе реализују, поред осталог, и снажним дипломатским економским аранжманом. Економска дипломатија представља скуп економских иницијатива званичних представника једне земље према иностранству и светским привредним кретањима и институцијама. Мисија је у што бољем представљању привредних перформанси сопствене земље са циљем повећањем и унапређењем извоза, динамичнијем привлачењу страних директних инвестиција, учествовање у раду економских и финансијских институција, представљање на привредним изложбама и сајмовима, те и на сваком другом месту које има значај за привредни развој и експанзију. Економска дипломатија има велики значај за земље, попут Србије, које настоје да убрзају и економски развој и економске интеграције.*

Кључне ријечи: Република Србија, економија, дипломатија, економски односи, развој;

Abstract: *The process of globalization and the growing internationalization of economic life, especially intensified at the turn of this century, have led to radical changes in the structure and implementation of the diplomacy of each country. In the foreground, instead of the traditional political priorities erupted economic and business priorities. Economy (in combination with geopolitics) became the basis of international relations. The most developed countries, which based its power on economic superiority, military supremacy and dominance in the field of manufacturing, its foreign policy priorities increasingly transferred and linked to the economic sphere, trying to realize their interests, among other things, strong diplomatic economic arrangement. Economic diplomacy is a set of economic incentives official representatives of a country towards international and global economic trends and institutions. The mission is in the best possible presentation of the economic performance of their country with the aim of increasing and improving exports, dynamic attracting foreign direct investments, participation in the work of economic and financial institutions, presentations at trade fairs and exhibitions, and in any other place that has significance for the economic development and expansion. Economic diplomacy has great importance for the country, such as Serbia, seeking to accelerate economic development and economic integration.*

Key Words: *The Republic of Serbia, economic relations, economy, diplomacy, development;*

УВОД

Свака земља за остваривање стратешких циљева одређује своје главне државне механизме, укључујући и дипломатију, њене механизме и инструменте. Стога је дипломатски економски ангажман постао је најважнија активност у дипломатијама националних држава, међународних организација и предузећа. За успешнији наступ српске привреде у извозу, с једне стране, и ефектније привлачење страних директних инвестиција, с друге стране економска дипломатија је од изузетног значаја. Савремено организована и правилно усмерена економска дипломатија битан је правац којим би спољноекономски наступ Србије био успешнији. Извесни неуспеси који се приписују економским дипломатама који су пошли у свет у првој деценији двадесетпрвог века, не би требало да обесхрабри државне потезе у том правцу нити робовати старим предрасудама. Економска дипломатија и у Србији има своју перспективу, треба само применити богата искуства развијених тржишних земаља¹³². Сматра се да ће у будућности бити све више привредни изложби у свету, општег или посебног типа (као што су то посебних индустријских производа, пољопривреде, наоружања, туризма идр.) где би економске дипломате могле

---

¹³² Не баш сјајни резултати појединача из прве генерације, од укупно 28 економиста, послатих 2010 године, у наша дипломатска представништва у свету, не сме да се одустане од економске дипломатије

доћи до потпуног изражаја са свим аспектима презентирања могућности српске привреде. Тада се остварају могућности стварања услова за склапање спољнотрговинских послова. Економске дипломате делују глобално и регионално, мултилатерално и билатерално, дугорочно и краткорочно, од једног до другог пословног подухвата, на међународним форумима или посебно планираним и изведеним пословним самитима и конференцијама, па макар оне биле и донаторске. Углавном, све активности пословног дипломате су усмерене на привредни развој земље коју заступају на међународном плану. Сви њихови напори су усмерени према ефективним интеграционим процесима. При томе треба имати у виду да економска дипломатија може да постигне добре резултате у реализацији акција, програма и пројеката само онда када их предузима у стабилном, политичком, безбедносном и трговинском окружењу и деловању. Осим тога, економска дипломатија, као изузетно комплексна материја не може дати максималне резултате уколико делује у неуређеном систему односно ако сви елементи не функционишу комплементарно и хомогено.

1. КРЕИРАЊЕ НОВЕ ЕКОНОМСКЕ ПОЛИТИКЕ

У процесу придруживања регионалним и глобалним интеграцијама односно подизању нивоа конкурентности на тржишту, тиме и економског раста и развоја, веома је битна улога али и третман пословне дипломатије. У развоју општих дипломатских процеса економска дипломатија, као њен важан део, увек је имала запажено место. Свака држава може рачунати на брз, одржив и динамичан развој само уколико у остварењу тог циља користи економску дипломатију као стратешко оруђе, реализујући специфичан вид дипломатских активности усмерених на остваривање економских интереса своје земље. Она је фокусирана на питања економске политике, на њену адаптивност и флексибилност у међународним економским односима. Превасходно, основни јој је задатак заштита, унапређење и развијање економске и политичке позиције државе у сфери међународних односа, које заступају професионалне дипломате из економске области, али и образовани да имају интердисциплинарни приступ. Постоји неколико области економије у којима примена дипломатије има посебно велики значај, а то су¹³³:

- ◆ Интернационализација процеса и побеђање независности светског економског система који се окреће глобалним и регионалним интеграцијама,
- ◆ Настојање да економски системи компанија и држава послују по принципу тржишне емкномије и слободног тока људи и капитала,
- ◆ Процес глобализације на новим квантитативним и квалитативним основима;

---

¹³³ Mavlanov, I.R., 2008, Economic Diplomacy at the beginning of the 21 centry, *Kazakhstan in Global Processes*, Astana.

- ◆ Употреба нових метода управљања који поштују законе енергетске ефикасности и базирања савременог пословања на информативним технологијама, и развој и примена иновација у циљу остваривања конкурентске предности;

Економска дипломатија својим успешним наступом на иностраним тржиштима и привредним манифестацијама могу да допринесу ефектном креирању нове економске политике у правцу наступа на страним дестинацијама. Тржишта су све пробирљивија и нестабилнија, а финансијска криза довела је до оскудице капитала тако да је његов прилив у многе земље успорен и отежан. Међутим, ни то као ни бројни разлози недовољне успешности српске економске дипломатије не смеју да поколебају креаторе нове економске политике где би економски дипломати заузимали важно место и сегменту поспешивања извоза и стварање бољег имиџа за инвестирање у Србију¹³⁴. Није довољно само промовисати наше извозне производе него производити квалитетно да би се ти производи пласирали на циљна, одабрана тржишта. Бројни експерти предвиђају све већу трансформацију тзв. класичне дипломатије и њено стављање у функцију економских интереса и трасирање наступа појединих предузећа на инострана тржишта, односно промоцију целокупне привреде или појединих привредних грана. Основна преокупација пословног дипломате је како и на који начин обезбедити што повољнију позицију за своју извозну привреду и своја предузећа на светским тржиштима, имајући у виду да на тим тржиштима владају закони беспоштедне конкуренције, не само економске него и неекономске природе. При томе у први план излази задатак: како заштитити своје националне економске интересе, односно остварити што већи удео у расподели расположивог светског бруто домаћег производа¹³⁵. Проучавања и коришћења искустава економске дипломатије развијених земаља, у овим случајевима је од велике користи, мада се ниво развоја економске дипломатије разликује од земље до земље. Углавном, у креирању нове економске политике економска дипломатија треба да заузме одговарајуће место. Држава може рачунати на брз и одржив економски развој само ако у остварењу тог циља користи економску дипломатију као стратешко оружје¹³⁶. Задатак економске дипломатије Србије је како да повећа ниво прилива страних директних инвестиција и да унапреди спољнотрговинску размену, тако и да допринесе остваривању економских и социјалних циљева (нпр. повећање ДБП и повећање запослености становништва), а имајући у виду опште и посебне циљеве економске дипломатије. Фокус економске дипломатије је више усмерен ка међународној трговини, инвестицијама и развоју сарадње, а мање ка новцу и

¹³⁴ Слабости наступа раније генерације су: лоша селекција и избор не само економиста него су се „провукла“ и нека друга звања, кратка и неадекватна обука, неблаговремене и некавалитетне инструкције надлежних органа (два министарства су се преплитала у овлашћењима и упутама) слаба сарадња са привредним коморама, економским и финансијским институцијама и организацијама.

¹³⁵ Петровић, П., 2008, Савремена пословна дипломатија, Институт за међународну политику и привреду, Београд, стр. 7.

¹³⁶ Ристић Петровић, Д., 2016, Савремена економска дипломатија као инструмент остварења привредних циљева Републике Србије, Мегатренд ревија, Београд, бр.3/2016, стр.131-153.

новчаним токовима¹³⁷. Наравно да је мисија економске дипломатије да допринеси економских перформанси држава и компанија, али она утиче и на многе друге области са којима је повезана. То су пре свих спољна политика, тровина и безбедност, те економска дипломатија сагледава и ове области. То је стога што се економија не може посматрати као индивидуална активност, него држава сарађује са земљама и компанијама које немају политичке и безбедоносне проблеме. Стога, економска дипломатија представља врло динамичну активност која прожима све најважније сфере деловања савремене државе (политички, геополитички, безбедоносни и трговински) у односима са спољним партнерима. Полазећи од структуре економске дипломатије могуће је издвојити пет модела на који се може дипломатија обављати¹³⁸. Осим тога, интерна структура такође рефлектује екстерну структуру економске дипломатије. У многим случајевима су економске дипломате (понекад називани економски аташеи) чланови дипломатских мисија која се налази на челу трговинских представништава једне земље у иностранству са дипломатским статусом¹³⁹.

2. ФУНКЦИЈЕ ПОСЛОВНЕ ДИПЛОМАТИЈЕ

Пословна дипломатија има у свом опусу деловања низ активности које су усмерене у више функција. Основна функција, ефикасне и ефективне, економске дипломатије је заштита националних интереса у међународним економским односима. Она треба да допринесе остварењу следећих циљева¹⁴⁰:

- повећању извозне способности и смањењу зависности од увоза земље,
- унапређење међународне конкурентности у области економије,
- обезбеђивање финансијске и стратегијске подршке од стране најважнијих међународних организација,
- очување безбедности државе у националним оквирима,
- активној партиципацији у пројектима од светске важности,
- позиционирању домаћих производа на међународним тржиштима,
- стварању светски препознатљивог брэнда и робне марке, и
- обезбеђивање бољег животног стандарда својим становницима;

Дипломатија која користи економске ресурсе, било као награде или санкције у остваравању посебног циља спољне политике, понекад се назива и економска

¹³⁷ Wayne, N., 2011, The diplomacy of the financial crisis in context, Hague Journal of Diplomacy, 6 (1-2)/2011., p.12.

¹³⁸ То у: (1) Министарство контролише све активности; (2) Делимично јединствен модел (два или више министарстава); (3) Агенцијски модел, посебна државна тела под надлежности министарства; (4) Конкурентски модел-надлежности министарства се преклапају, без прецизне поделе посла; (5) Модел одрицања-послове обављају остала министарства, а МИП нема никакву улогу у вођењу економске политике земље.

¹³⁹ Пенев, С., Удовић, Б., Дукић, М., 2014, Економска дипломатија у Србији: Карактеристике и могућности за унапређење, Економске теме, Економски факулт, Ниш, стр.271-287.

¹⁴⁰ Ристић Петровић, Д., 2016, Савремена економска дипломатија као инструмент остварења привредних циљева Републике Србије, Мегатренд ревија, Београд, бр.3/2016, стр.132.

вештина државе¹⁴¹. Међутим, пошто у процесу глобализације не постоје општа правила то су се економски субјекти на глобалном тржишту позивали на институције својих држава, па су тако компаније најмоћнијих држава лако долазиле до доминантне позиције на светском тржишту. То значи да се укључују бројне активности и из трговинске дипломатије, из домена глобалне трговине и инвестиција¹⁴². Економска дипломатија пружа подршку финансијској и трговинској спољној политици. Нема економске без политичке моћи, односно политички аспект економске дипломатије неизоставан је у свакој анализи овог вида државне праксе. Политички, трговински, брзбедоносни и геополитички аспект су три виђења исте појаве и процеса, пре су они у међузависности и директно утичу на интегрални аспект пословне дипломатије. Сви ови аспекти развоја економске дипломатије су се одвијали у више фаза. У савременим условима конкурентност на светском тржишту предстаља најважнији аспект пословне дипломатије. У том смислу међународна трговина и економска дипломатија пружају националној економији вишеструку корист. Компаније које су присутне на међународном тржишту, у националним оквирима остварују боље перформансе од оних које нису¹⁴³. Врло често се у земљама уместо дипломатских представништава отварају економски пунктови са локалним кадровима, који имају способност да промовишу и стварају пословне могућности између земље која их запошљава и земље у којој бораве. Запошљавањем локалних кадрова остварују се одређене предности (смањење трошкова и ефикаснијим коришћењу ресурса) у превладавању културних и географске удаљености.

3. ОДЛИКЕ И РЕЗУЛТАТИ ДИПЛОМАТИЈЕ СРБИЈЕ

Користи од економске дипломатије су бројне, а важна је за све типове земаља, мале, велике, развијене, неразвијене, транзиционе. Економска дипломатија Србије је временом пролазила кроз неколико различитих фаза. Корени се налазе још у кнежевини Србији, након васпостављања модерне српске државе. У правом смислу развија се тек средином двадесетог века, а први озбиљнији напори су усмерени почетком двадесет првог века. Упоредо са дуготрајним процесом приватизације и економска дипломатија је тражила „своје место под сунцем“. Савремени напори српске економске дипломатије усмерени су у интеграционим процесима односно приближавању Србије чланству у Европској унији. Осим тога од економске дипломатије се захтева да изнова проналази нове начине привлачења страног капитала и нове канале за повећање извоза

¹⁴¹ Beeridge, G.R. and James, A., 2003, Dictionary of Diplomacy, Second Edition, Panglave, McMillan, New York, p.81.

¹⁴² Потреба за овим типом дипломатских активности настаје са формирањем СТО 1995 године, када трговина између земаља постаје уређена међународним правилима о којима је било потребно преговарати.

¹⁴³ Српски извоз чини 40% БДП-а земље, док у земљама ЕУ извоз чини између 50 и 80% БДП, а српска привреда је два пута мање продуктивнија од привреде ЕУ, а индустријска производна цини 20% БДП.

домицилних производа. Економска дипломатија се може посматрати са два аспекта¹⁴⁴. Први је шири, и према њему економска дипломатија се тиче свих субјеката једног друштва који учествују у јачању економске конкурентности земље кроз имплементацију конкретних дипломатских метода. Други аспект је ужи, и односи се на ексклузивне активности Министарства спољних послова у одбрани економских интереса своје земље. Србија још увек није пронашла оптимални модел организовања и наступа економске дипломатије. Први задатак у његовом оптимизирању треба да буде идентификовање оних области у којима постоји највише простора за напредак и повећање перформанси. Дуготрајна економска криза погодила је 2006 године и Србију као и њен нови талас 2011 године, тако да се тешко отклањају њене последице¹⁴⁵. Стога економска дипломатија пред собом има читав низ задатака и идентификације области преко којих треба да унапреди укупну конкурентност домаће привреде, а тиме и ек.дипломатије. Пред њом постоје два основна задатка стварање амбијента за привлачење СДИ и побољшање извозних перформанси српских предузећа, са реалним извозним потенцијалом. Осим ЕУ, српски извозници треба да се окрећу и другим тржиштима (Русије, Кине, Индије и др.) са великим потенцијалом, и она треба да су у фокусу српске економске дипломатије. У питању су два кључна подручја економије (инвестиције – капитал и извоз) у пословима са иностранством која у савременим условима стварају разлику између успешних и мање успешних земаља (пре свих, из окружења). Квалитетном стратегијом економске дипломатије земље могу да делују на привлачење знатног нивоа страних инвестиција. Могуће дестинације овог облика капитала су бројне и усмерава активности економских дипломата, који дејствују пре него што извозници капитала донесу одлуку о његовом пласману. Познато је да СДИ земљи прилива доноси низ предности и могућности¹⁴⁶: (1) трансфер технологије, (2) унапређење конкуренције на домаћем тржишту, (3) обука запослених, (4) добит увећава приходе домаћина, и (5) измењују технолошку базу земље;

Промоција земље извознице је основ његовог повећања, а повећање извоза је посебно важно за мале земље и земље у транзицији. Домаћа предузећа остварују конкурентније тржишне позиције, веће профите и повећава се животни стандард становништва. Привлачењем инвестиција стварају се услови да осиромашена производна база добије факторе који јој недостају, првенствено капитал, да генерише производе који ће бити доброг квалитета и извозно конкурентан на свим тржиштима. Неопходно је елиминисати факторе који

¹⁴⁴ Ристић Петровић, Д., 2016, Савремена економска дипломатија као инструмент остварења привредних циљева Републике Србије, Мегатренд ревија, Београд, бр.3/2016, стр.135.

¹⁴⁵ Висока стопа незапослености је додатно повећана, порастао је јавни дуг државе, опао је квалитет јавних финансија, смањен је обим СДИ, а целокупне структурне промене су успорене.

¹⁴⁶ Петровић, П., 2007, Савремена пословна дипломатија, Институт за међународну политику и привреду, Београд, стр.34.

дестимулишу инвеститоре¹⁴⁷. Очекује се проналажење нових модела за привлачење СДИ што је од кључног значаја за остварење одређених циљева: уравнотежење платног биланса, оживљавање домаће привреде, привредни раст, повећање запослености и извоза¹⁴⁸. Неопходна је диверсификација извоза и укључивање шире палете производа у извозну корпу и производа.

4. УСПОСТАВЉАЊЕ ПОСЛОВНЕ КЛИМЕ

Један од основних задатака економске дипломатије је рад на низу активности који би довеле до успостављања повољне пословне климе која би омогућила реализацију низа економских циљева. Ти циљеви могу бити: промоција међународне трговине и инвестиција, унапређење функционисања тржишта, успостављање међународно прихватљивих стандарда, заштиту права приватног власништва, инфраструктурни развој, пословне интеграције и др. Врло важна одлика данашњих економских токова јесте висок ниво конкуренције, у којима се користи економска дипломатија за остваривање циљева. Економска дипломатија се користи за очување већ остварене позиције и конкурентске предности. Улога дипломатије је нарочито дошла до изражаја у време финансијске кризе и њеној брзој адаптивности новим условима пословања. Садашња конкурентност привреде Србије није на завидном нивоу, и не може да се носи са притиском тржишних сила које владају у ЕУ, те је то поље на којем треба уложити много више напора. Стога је неопходно извршити дубинске промене у друштву које укључују трансформацију привреде уз промену улоге државе. Раст српске економије последње две године види се као резултат до сада успешно спроведених реформи. Неопходно је убрзање реформи да би се замајац раста учинио одрживим¹⁴⁹. Страни инвеститори посебно подржавају обнављање макроекономске стабилности, што је последица и фискалне консолидације, али и регулаторна унапређења кроз измене закона (о раду, стечају и приватизацији) реформе у области некретнина и изградње – нарочито електронско издавање дозвола и унапређење рада инспекција.

ФИЦ као и ММФ и друга удружења приватног сектора, од владе очекују структурне промене и приватизацију државних предузећа, што би знатно повећало ефикасност, продуктивност и конкурентност привреде. Савет предлаже да се што пре доврши реструктурирање или затварање неуспешних предузећа¹⁵⁰. Србија, по условима пословања, сваке године напредује на Дуинг бизнис листи. То постиже, понајвише, реформама у три области: издавање

¹⁴⁷ Уравнотежење макроекономске стабилности: елиминисати високи јавни и спољни дуг, дефицит платног биланса, политичке ризике, услове пословања, институционалне факторе, неефикасна правна регулатива, бирократске препреке, лоша инфраструктура;

¹⁴⁸ Извозне дестинације су: Италија, Немања, БиХ, Румунија, Русија. Извозе се: друмска возила, електричне машине и апарати, поврће и воће, житарице, обојени метали; Покривеност извоза увозом од 58,5% до 72% (15).

¹⁴⁹ Михајлова Јана, 2016. Савет страних инвеститора (ФИЦ), „Бела књига“, према: „Политика“ Београд, 28. 11.2016. стр.1. (Страни инвеститори од 2003 године у њој саопштавају услове пословања и инвестирања у појединим областима, предлажу измене и прате њихово спровођење).

¹⁵⁰ Чланице ФИЦ-а запошљавају од 94.000 људи, а у укупном извозу учествују са 22 одсто.

грађевинских дозвола, започињање бизниса и регистрацији имовине. Бољи пласман на листи значи да је Србија у стању да привлачи стране и домаће инвеститоре.

Предлаже се стварање нове индустрије привлачењем страних инвеститора који разматрају да промене локацију својих капацитета. Потом, влади се саветује да смањи бирократију и реформише јавну управу-подизање квалитета услуга које држава пружа грађанима и привреди. Затим, унапређење пореског оквира и доследно спровођење пореских прописа, уз уздржавање од нових намета, и јавност процеса владиног одлучивања представљају нове елементе за стварање повољније пословне климе. Међутим, пре свега на првом месту је одржавање макроекономске стабилности што омогућава да се убрза економски развој, привуче нове инвеститоре и повећа конкурентност привреде. Економска дипломатија може да постигне највећи ниво ефикасности само онда када делује у стабилном п'олитичком, безбедоносном и трговинском окружењу.

ЗАКЉУЧАК

У савременом пословању, поготово у условима нарастајуће глобализације, све више је присутна дипломатија (као последица пословања и начина живота и рада људи долази до веће повезаности дипломатије и економије) у пословним активностима, нарочито у оним који су од стратешког значаја за савремено предузеће, националну привреду, државне, регионалне и локалне организације и установе. Ниво развоја дипломатије је условљен степеном природног, друштвеног и нарочито привредног развоја земље, јер је привредни развој фактор који одређује место и улогу једне државе на глобалном привредном плану. У савременим условима економска дипломатија своју мисију остварује ефектима повећане конкуренције, која домаће компаније условљава да повећају продуктивност, затим долази до специјализације у појединим областима и приступа новим знањима и развојним могућностима. При томе малим економијама све је теже да приступе секторима који се базирају на високотехнолошком знању, уз високе трошкове производње и отежан приступ удаљеним тржиштима. Међутим, без економске дипломатије није реално очекивати да трговинска делатност постане важан чинилац стабилности националне економије. Дипломатске активности треба да створе повољну климу за извоз добара, да понуде услове боље од конкуренције, али ипак довољне да земља оствари привредни раст. Савет страних инвеститора (ФИЦ) је један од највећих промотера економске интеграције Србије у ЕУ и пружа подршку на овом путу. Бољи услови пословања воде ка већем привредном расту, мањој сивој економији, већој запослености, отварању нових радних места.

ЛИТЕРАТУРА

- [1] Beeridge, G.R. and James, A., 2003, Dictionary of Diplomacy, Second Edition, Panglave, McMillan, New York.

- [2] Mavlanov, I.R., 2008, Economic Diplomacy at the beginning of the 21 century, *Kazakhstan in Global Processes*, Astana.
- [3] Михајлова Јана, 2016, Савет страних инвеститора (ФИЦ), „Бела књига“, према: „Политика“ Београд, 28. 11.2016.
- [4] Ристић Петровић, Д., 2016, Савремена економска дипломатија као инструмент остварења привредних циљева Републике Србије, Мегатренд ревија, Београд, бр.3/2016.
- [5] Пенев, С., Удовић, Б., Дукић, М., 2014, Економска дипломатија у Србији: Карактеристике и могућности за унапређење, Економске теме, Економски факулт, Ниш.
- [6] Петровић, П., 2008, Савремена пословна дипломатија, Институт за међународну политику и привреду, Београд.